

Zmieniać świat poprzez dziennikarstwo

WIEDZA W PIGUŁCE

Dziś każdy może być dziennikarzem. Jeśli nie profesjonalnym — to amatorskim, publikującym teksty w gazetce szkolnej czy w internecie, np. na blogu. Możemy zwrócić uwagę innych osób na ważne tematy dotyczące naszej społeczności. Zaangażowanie w jej życie i chęć jej zmieniania na lepsze to elementy postawy każdego dziennikarza obywatelskiego.

Dziennikarstwo zawsze wiąże się z odpowiedzialnością za opublikowaną treść. Musi być ona zgodna z prawdą, rzetelna i sprawdzona. Wprawdzie każdy tekst zawiera punkt widzenia swojego autora i jest w pewnej mierze subiektywny. Mimo to należy być uczciwym w stosunku do opisywanych osób. Nawet, jeśli twoim celem jest krytyka pewnej sytuacji, staraj się zrozumieć i naświetlić racje wszystkich stron konfliktu. Niech osoby, z którymi się stykasz podczas gromadzenia materiału, nie czują się później skrzywdzone.

Dziennikarz obywatelski jest odpowiedzialny także za wpływ, jaki wywrze swoim tekstem. Wchodząc w jego rolę, pamiętaj, żeby mieć świadomość możliwych skutków publikacji tekstu. Nawet jeśli wszystkie przekazywane informacje są sprawdzone i uczciwie uchwycone, ich ogłoszenie może czasem mieć negatywne konsekwencje. Zawsze więc staraj się je przewidywać.

Ujawnianie czy naświetlanie problemów nie jest jedynym działaniem dziennikarzy pracujących dla społeczności. Mogą tworzyć reportaże o ciekawych a nieznanych wydarzeniach i miejscach. Opisywać interesujących mieszkańców okolicy. Mogą także pisać teksty publicystyczne, zajmując i uzasadniając stanowiska dotyczące ważnych spraw. Niezależnie od ulubionego typu dziennikarstwa, zawsze należy mieć świadomość specyfiki danego gatunku. Reportażysta przygotowuje się do napisania tekstu w zupełnie inny sposób niż felietonista czy publicysta.

Tematy na ciekawe artykuły są wszędzie wokół ciebie: musisz tylko umieć je dostrzec. Gdy już wybierzesz temat, czas na zebranie informacji. Możesz ich szukać zarówno wśród mieszkańców, jak i w instytucjach użyteczności publicznej (takich jak Urząd Gminy czy Policja). Jeśli potrzebujesz pewnych danych statystycznych, postaraj się o potwierdzenie ich przez eksperta. Rozmowa z nim pomoże również w głębszym zrozumieniu opisywanego zjawiska. Publikacja takiego wywiadu podniosłaby wiarygodność twojego artykułu.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Uczestnicy i uczestniczki poznają dziennikarstwo jako jedno z narzędzi działania obywatelskiego, dowiadują się, jak go używać i do czego ono zobowiązuje. Poznają potencjalne tematy, źródła informacji, zasady pracy i tworzenia przekazów medialnych.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że dziennikarstwo obywatelskie jest jedną z form działania obywatelskiego;
- wiedzą, czym jest dziennikarstwo obywatelskie, czym różni się od dziennikarstwa komercyjnego, jakie tematy może poruszać, jakie ma funkcje, prawa, obowiązki i misję;

- wiedzą, jak krok po kroku stworzyć rzetelny materiał dziennikarski.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 15 min

Forma: praca w grupach, dyskusja

Pomoce: ogólnoinformacyjne tytuły prasowe (dzienniki i/lub tygodniki ogólnopolskie i/lub lokalne), papier dużego rozmiaru, marker

Podziel grupę na trzyosobowe zespoły. Każdemu daj egzemplarz ogólnoinformacyjnego tytułu prasowego (dzienniki i/lub tygodniki, ogólnopolskie i/lub lokalne). Niech sprawdzą, czy są tam teksty na tematy bliskie im samym, o ich miejscowości, osiedlu, opisujące ważny problem dla społeczności, w której żyją albo dla nich samych. Jeśli tak, to niech wymienią te teksty. Jeśli brakuje innych ważnych tematów, to niech wymienią jakich (możesz zapytać np. o trudne sytuacje dotyczące szkoły, dotyczące rodziny czy znajomych, ciekawe inicjatywy warte rozpropagowania). Po analizie gazet, zespoły prezentują efekty swojej pracy na forum całej grupy. Zbierz pomysły i zapisz tematy warte opisania przez dziennikarzy obywatelskich.

2.

Czas: 10 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Pomoce: papier dużego rozmiaru i marker

Zapisując hasłowo treści, opowiedz grupie o dziennikarstwie obywatelskim — na czym polega, czym różni się od dziennikarstwa komercyjnego, jakie tematy porusza (nie ma tu ograniczeń — ważne, żeby były w interesie społecznym), o jego niezależności, funkcji kontrolnej wobec władz i instytucji lokalnych, ale też o odpowiedzialności, wymaganej staranności i potencjalnych zagrożeniach ze strony opisywanych stron. Zaznacz, że dziennikarstwo obywatelskie (jak sama nazwa wskazuje) jest dziennikarskim działaniem obywatela. Gdy obywatel widzi coś negatywnego i nie jest w stanie samemu lub w grupie tego zmienić, używa medium do nagłośnienia problemu (ale bez potrzeby nie nagłasnia problemu, jeśli sprawę da się załatwić samemu). Obywatelskim dziennikarstwem może być też nagłośnienie pozytywnych działań, danie przykładu innym, co przynosi dobre skutki. Podkreśl, jak ważne jest dbanie o rzetelność przekazów, pozyskiwanie informacji z różnych stron i respektowanie prawa prasowego. Takim obywatelem może, a nawet powinien być każdy z nas, szczególnie, że wiele narzędzi pracy dziennikarza (dyktafon, aparat, kamera) jest zazwyczaj pod ręką — w telefonie komórkowym. Jakość dokumentacji nie jest najważniejsza, choć im lepsza, tym bardziej wiarygodna.

3.

Czas: 20 min

Forma: dyskusja, praca w grupach, prezentacja

Pomoce: papier dużego rozmiaru i markery

[Otwórz wideo w serwisie YouTube]

prof. Wiesław Godzic — Rady dla młodych dziennikarzy, Fundacja Nowe Media, e-lekcje.org, źródło: <http://www.youtube.com/watch?v=NcNoGg7h8Z0>, CC BY

Wróćcie do zapisanych tematów wartych opisanie przez dziennikarzy obywatelskich. Zapytaj o dalsze pomysły po mini wykładzie. Gdyby ich brakowało, zaproponuj lekkie i proste tematy: brak papieru toaletowego w łazience, włos w stołówkowej zupie, wyłączanie światła przy lokalnym boisku mimo, że są chętni do grania, aż po uwagi dotyczące jakości edukacji i opisy przemocy wśród młodzieży czy w rodzinach (zapisuj propozycje). Zapytaj uczestników o drogę obywatelskiego zaangażowania w rozwiązanie problematycznej sprawy (może ona wyglądać tak: zauważenie problemu -> reakcja społeczna -> próby interwencji w różnych właściwych miejscach -> w razie niepowodzenia nagłośnienie sprawy). Następnie niech w parach uczestnicy zaprojektują plan naprawy problemu, korzystając z wypracowanej ścieżki (w formie plakatów do zaprezentowania na forum). Na koniec omówcie przygotowane symulacje. Zapytaj uczestników, gdzie takie materiały dziennikarskie mogłyby się ukazać? Czy mają pomysł na obywatelską inicjatywę dziennikarską?

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- potrafią trafnie wybrać tematy obywatelskie, czy nie mylą im się np. z rozrywkowymi, sensacyjnymi czy zwykłymi informacjami?
- są świadomi, że dziennikarstwo obywatelskie może praktykować każdy?
- znają odpowiedzialność, jaką autor ponosi za rzetelność przekazu i wiedzą, że jest ona ich zabezpieczeniem, a nie niepotrzebną trudnością?

Opcje dodatkowe

Uczestnicy i uczestniczki zajęć tworzą plan tekstu lub krótkie teksty na temat lokalnych problemów wymienionych w czasie zajęć. Istnieje możliwość wykorzystania również zdjęć, filmu i innych multimedialnych. Gotowe prace mogą zostać zamieszczone w internecie.

MATERIAŁY

Ogólnoinformacyjne tytuły prasowe (dzienniki i/lub tygodniki ogólnopolskie i/lub lokalne).

[\[Otwórz wideo w serwisie YouTube\]](#)

Jan Wróbel — Rady dla młodych reporterów i dziennikarzy, Fundacja Nowe Media, e-lekcje.org, źródło: http://www.youtube.com/watch?v=n18wmm_o18g, CC BY

[\[Otwórz wideo w serwisie YouTube\]](#)

Andrzej Skworz o dziennikarstwie obywatelskim, Fundacja Dobrego Odbioru, źródło: Civilia.pl, CC BY-SA

[\[Otwórz wideo w serwisie YouTube\]](#)

Jacek Żakowski — media społecznościowe, Fundacja Dobrego Odbioru, źródło: Civilia.pl, CC BY-SA

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Oznacz zdania jako prawdziwe lub fałszywe:

1. Dziennikarstwo obywatelskie służy do rozpowszechniania lokalnych plotek. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
2. Dziennikarz obywatelski powinien dopracowywać swoje teksty jak profesjonalny dziennikarz. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
3. Polityka na najwyższym szczeblu nie jest tematem dla dziennikarza obywatelskiego. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
4. Przykłady udanych działań są świetnymi tematami dla dziennikarza obywatelskiego. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **etyka dziennikarska:** zbiór zasad, których powinni przestrzegać dziennikarze, m.in. dążenie do prawdy, bezstronność i uczciwość, szacunek, tolerancja, oddzielenie informacji od komentarza.
- **gatunek:** typ, odmiana czegoś. W odniesieniu do tekstów kultury: określony sposób organizacji przekazu, zależny od jego celu. Utwory tego samego gatunku mają zwykle podobną formę, wykorzystują te same konwencje.
- **obiektywność informacji:** brak naznaczenia informacji osobistym doświadczeniem autora jej przekazu, jego poglądami czy subiektywnym punktem widzenia. Całkowita obiektywność to sytuacja idealna, niemal nigdy niemożliwa do spełnienia.

CZYTELNIA

- Szpunar Magdalena, **Dziennikarstwo obywatelskie w dobie internetu**, [dostęp: 13.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://www.sceno.edu.pl/pliki/701.pdf>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Jan Dąbkowski, konsultacja merytoryczna: Grzegorz Stunża. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez [Fundację Nowoczesna Polska](#).

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/zmieniac-swiat-poprzez-dziennikarstwo/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.

Treści nauczania

Współczesne społeczeństwo polskie.

Etyka, III poziom edukacyjny

Treści nauczania

Normy i wartości demokratyczne leżące u podstaw aktywności społecznej na poziomie małej grupy, szkoły, społeczności lokalnej.

Nowa podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy.

Uczeń rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej (np. wynikające z sytuacji demograficznej, gospodarczej, infrastrukturalnej); formułuje sądy dotyczące tych problemów.

Język polski, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Uczeń wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego.

Uczeń porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Uczeń dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką i określa funkcje tych rodzajów piśmiennictwa.

Uczeń rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy.

Wiedza o społeczeństwie, liceum i technikum

Treści nauczania

przygotowuje materiał do zamieszczenia w internecie na temat działań indywidualnych lub grupowych w życiu publicznym (np. w wątku publicznym swojego profilu na portalach społecznościowych lub na blogu).

przedstawia współczesne media w Rzeczypospolitej Polskiej – wymienia główne dzienniki, tygodniki społeczno-polityczne, stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe; charakteryzuje wybrany tytuł/ stację/ portal ze względu na specyfikę, formy i treści przekazu.

krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń czy procesów; formułuje własną opinię w oparciu o poznane fakty; rozpoznaje przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy.

rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; przedstawia mechanizmy korupcji i analizuje – z wykorzystaniem materiałów medialnych – jej udowodniony przykład.